

AYOLLARDA REPRODUKTIV TIZIM FAOLIYATINING O'ZGARISHIDA GIPOTERIOZ BILAN BIRGA KECHISHI

Komiljonova Oygul Olimjonovna

Klinik fanlar kafedrasasi assistenti

Osiyo Xalqaro Universiteti, Bukhara, Uzbekistan.

E-Mail: komiljonovaoygulolimjonovna@oxu.uz

Annotatsiya: Ayollarning reproduktiv tizimi - bu o'zaro bog'liq bo'lgan tarkibiy elementlarning to'plami: gipotalamus, gipofiz bezi, tuxumdonlar, nishon organlar va generativ funksiyani amalga oshirishni ta'minlaydigan boshqa endokrin bezlar kiradi. Qalqonsimon bez - reproduktiv funksiyaga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan neyroendokrin tizimning eng muhim qismidir. Qalqonsimon bez gormonlari tananing deyarli barcha a'zolari va tizimlarining normal ishlashi uchun zarurdir. Ular deyarli barcha to'qimalarning rivojlanishi, yetukligi, ixtisoslashuvi va yangilanishi jarayonlarini tartibga soladi va homila miyasining shakllanishi va rivojlanishi, bolaning aql-zakovati, suyak skeletining o'sishi va rivojlanishi, reproduktiv tizimning shakllanishi va rivojlanishi uchun alohida ahamiyatga ega. Qalqonsimon bez gormonlari jinsiy rivojlanish, hayz funksiyasi va tug'ilishga ta'sir qiladi. Homilador ayolda qalqonsimon bez gormonlarining yetarli darajasi normal embriogenez uchun zarur. Qalqonsimon bez patologiyasi erta yoki kech balog'atga yetishish, hayz davrining buzilishi, bepushtlik, galaktoreya, homila tushish, homila va yangi tug'ilgan chaqaloqning patologiyasini keltirib chiqarishi mumkin. O'z navbatida reproduktiv tizimning holati qalqonsimon bez faoliyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Bepushtlik bilan og'rikan ayollarda qalqonsimon bezning disfunktsiyasi muammosi so'nggi yillarda olimlar va tadqiqotchilarda katta qiziqish uyg'otmoqda. Shunday qilib, bepushtlik diagnostikasi va davolash klinikalariga tashrif buyurgan ayollarni tekshirishda aniqlangan qalqonsimon bez funksiyasi buzilishlarining tarqalishi 2,48 dan 38,3% gacha uchraydi. Fertil yoshdagi ayollarda qalqonsimon bez kasalliklari tarkibida gipoterioz ustunlik qiladi, uning chastotasi sezilarli darajada o'zgarib turadi, ba'zi ma'lumotlarga ko'ra, 78,4% ga yetadi. So'nggi tadqiqotlar natijalariga ko'ra, gipoterioz (ham manifest, ham subklinik) ayollarning bepushtligida juda muhim omil hisoblanadi.

Kalit so'zlar: qalqonsimon bez, gipoterioz, TTG, T3, T4 gormonlar.

Reproduktiv funksiyani tiklash muammosi o'z dolzarbligini yo'qotmaydi, chunki so'nggi o'n yilliklarda bepushtlik kasalliklari yuqori foiz (10-15%)larni tashkil qilmoqda va kasallik kamayishi kamdan kam hollarda uchraydi.. Ayollarning reproduktiv tizimi - bu o'zaro bog'liq bo'lgan tarkibiy elementlarning to'plami: gipotalamus, gipofiz bezi, tuxumdonlar, nishon organlar va generativ funksiyani

amalgga oshirishni ta'minlaydigan boshqa endokrin bezlarni o'z ichiga oladi. Qalqonsimon bez reproduktiv funksiyaga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan neyroendokrin tizimning eng muhim bo'g'inidir. Qalqonsimon bezning asosiy vazifasi tanani qalqonsimon gormonlar bilan ta'minlashdir: tiroksin (T4) va triyodotironin (T3), uning tarkibiy qismi yoddur. Qalqonsimon bez gormonlari tananing deyarli barcha organlari va tizimlarining normal ishlashi uchun zarurdir. Ular deyarli barcha to'qimalarning rivojlanishi, yetukligi, ixtisoslashuvi va yangilanishi jarayonlarini tartibga soladi va homila miyasining shakllanishi va rivojlanishi, bolaning aql-zakovati, suyak skeletining o'sishi va kamoloti, reproduktiv tizimning shakllanishi va rivojlanishi uchun alohida ahamiyatga ega. Qizlarda qalqonsimon bez gormonlari jinsiy a'zolar va jinsiy rivojlanish, hayz funksiyasigai va tug'ilishga ta'sir qiladi. Homilador ayolda qalqonsimon bez gormonlarining yetarli darajasi normal embriogenez uchun zarurdir

Gipotalamus-gipofiz-tuxumdon va gipotalamus-gipofiz-qalqonsimon bez tizimlari o'rtasidagi yaqin aloqa umumiy markaziy tartibga solish mexanizmlarining mavjudligi bilan bog'liq. Reproductiv va qalqonsimon tizimlarning funksiyasi oldingi gipofiz bezining tropik gormonlari (lutein stimullovchi gormon - LG, follikula stimullovchi gormon - FSG, prolaktin - PRL, tierotrop gormon - TTG) tomonidan tartibga solinadi, ular o'z navbatida nazorat ostida bo'ladi. Gipotalamusning tiotrop-rilizing gormoni (TRG, tiroliberin) nafaqat tiertrop garmon(TTG), balki gipofiz bezining prolaktin-(PRL) ning stimulyatoridir, shuning uchun gipofiz-qalqonsimon bez tizimining disfunktsiyasi nafaqat gonadotropinlarda, balki PRLda ham o'zgarishlarga olib keladi. Qalqonsimon gormonlar sintezi va sekretsiyasini tartibga solish, bir tomondan, TTG ta'siri bilan, ikkinchidan, yod iste'moli va sintez darajasiga bog'liq bo'lgan qalqonsimon bezning o'zida sodir bo'ladigan avtoregulyatsiya jarayonlari bilan amalgga oshiriladi. Qalqonsimon bez gormonlari- TTG ning ishlab chiqarilishi gipotalamus tripeptidi TRG va erkin qalqonsimon gormonlar darajasi bilan tartibga solinadi. So'nggi turdagi tartibga solish T3 ning tirotroflarda o'ziga xos yadro retseptorlariga ta'siri tufayli amalgga oshiriladi. Bundan tashqari, qalqonsimon gormonlar darajasi gipotalamusda TRG ishlab chiqarishga ta'sir qiladi. Gipotalamusdan TRG gipofiz bezida TTG ishlab chiqarishni kuchaytiradi; TTG qalqonsimon bez tomonidan qalqonsimon gormonlar ishlab chiqarishni kuchaytiradi; ikkinchisi, salbiy qayta aloqa mexanizmi orqali TTG va TRG ishlab chiqarishni pasaytiradi. Tirositlarga etib borgan TTG hujayra membranasida joylashgan retseptorlari bilan o'zaro ta'sir qiladi. TTG ning retseptorlari bilan bog'lanishi adenilat siklaza va boshqa bir qator postretseptor mexanizmlarining faollashishiga olib keladi. Natijada, tirotsitning turli funktsiyalari, xususan, yodning so'rilishi va uning bazal membrana orqali faol tashilishi, tiroglobulin sintezi va qalqonsimon bez gormonlarining chiqarilishi rag'batlantiriladi.

Xulosa. Shunday qilib, qalqonsimon bezning gipofunksiyasi ayolning reproduktiv funksiyasiga salbiy ta'sir qiladi va hayz davrining buzilishiga olib kelishi mumkin, Aholi orasida tug'ilishning pasayishiga, homila tushishiga va homila rivojlanishining patologiyasiga olib kelishi mumkin. Shuning uchun, qalqonsimon bez disfunktsiyasi-gipoteroz uchun skrining (qalqonsimon bez garmonlari TTG,T3,T4 garmonlari) bepusht juftliklar uchun tekshiruv algoritmiga kiritilishi kerak.

Adabiyotlar:

1. Перминова С.Г. Гипотиреоз и нарушения репродуктивной функции женщины // Гинекология. - 2006. - Т. 8. - №1. - С. 21-26.
2. Татарчук Т.Ф., Косей Н.В., Исламова А.О. Тиреоидный гомеостаз и дисгормональные нарушения репродуктивной системы женщины. В кн. Татарчук Т.Ф., Сольский Я.П. "Эндокринная гинекология. Клинические очерки". Ч. 1. Киев: Заповіт 2003; 303.
3. Саидова, Л. Б., & Комилжонова, О. О. Особенности течения климактерического синдрома у женщин с гипофункцией щитовидной железы. In *Материалы научно–практической конференции с международным участием посвященной* (Vol. 30, pp. 436-437).
4. Саидова, Л. Б., & Комилжонова, О. О. Патологическое течение гипотиреоза в климактерическом период в йододефицитной зоне Узбекистана. In *International Conference Science and Education/Uluslararası konferans bilim ve eg'itim//2021-15may-49b*.
5. Эргашева, Г. Т. (2023). Изучение Клинических Особенностей Больных Сахарным Диабетом 2 Типа Среднего И Пожилого Возраста. *Central Asian Journal of Medical and Natural Science*, 4(6), 274-276.
6. Narzulaeva Umida Rakhmatulloevna, Samieva Gulnoza Utkurovna, & Ismatova Marguba Shaukatovna (2020). SPECIFICITY OF THE CLINICAL COURSE OF THE INITIAL STAGES OF HYPERTENSION IN ARID ZONES OF UZBEKISTAN AND NON-DRUG APPROACHES TO TREATMENT. *Кронос*, (4 (43)), 15-17.
7. Халимова, Ю. С. (2022). МОРФОФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ЯИЧНИКОВ КРЫС ПРИ ВОЗДЕЙСТВИИ КОФЕИН СОДЕРЖАЩИХ НАПИТОК. *Gospodarka i Innowacje.*, 23, 368-374.
8. Халимова, Ю. С., & Шокиров, Б. С. (2022). МОРФОФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ООБЕННОСТИ ВНУТРЕННИХ ОРГАНОВ ПРИ ХРОНИЧЕСКОМ АЛКОГОЛИЗМЕ. *Scientific progress*, 3(2), 782-789.
9. Halimova, Y. S. (2023). Morphofunctional Aspects of Internal Organs in Chronic Alcoholism. *AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIY JURNALI*, 2(5), 83-87.

10. Salokhiddinova, X. Y. (2023). INFLUENCE OF EXTERNAL FACTORS ON THE MALE REPRODUCTIVE SYSTEM. *EUROPEAN JOURNAL OF MODERN MEDICINE AND PRACTICE*, 3(10), 6-13.
11. Halimova, Y. S. (2023). Morphological Aspects of Rat Ovaries When Exposed to Caffeine Containing Drink. *BEST JOURNAL OF INNOVATION IN SCIENCE, RESEARCH AND DEVELOPMENT*, 2(6), 294-300.
12. Togaydullaeva, D. D. (2022). ARTERIAL GIPERTONIYA BOR BEMORLARDA KOMORBIDLIK UCHRASHI. *TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIIY JURNALI*, 2(11), 32-35.
13. Togaydullaeva, D. D. (2022). Erkaklarda yurak ishemik kasalligining kechishida metabolik sindrom komponentlarining ta'siri. *Fan, ta'lim, madaniyat va innovatsiya*, 1(4), 29-34.
14. Dilmurodovna, T. D. (2023). MORPHOLOGICAL ASPECTS OF THE THYROID GLAND IN VARIOUS FORMS OF ITS PATHOLOGY. *American Journal of Pediatric Medicine and Health Sciences (2993-2149)*, 1(8), 428-431.
15. Халимова, Ю. С. (2022). МОРФОФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ЯИЧНИКОВ КРЫС ПРИ ВОЗДЕЙСТВИИ КОФЕИН СОДЕРЖАЩИХ НАПИТОК. *Gospodarka i Innowacje.*, 23, 368-374.
16. Нарзулаева, У. Р., Самиева, Г. У., & Насирова, Ш. Ш. (2021). ИССИҚ ИҚЛИМДА КЕЧУВЧИ ГИПЕРТОНИЯ КАСАЛЛИГИНИНГ БОШЛАНГИЧ БОСҚИЧЛАРИДА ГЕМОРЕОЛОГИК БУЗИЛИШЛАР. *ЖУРНАЛ БИОМЕДИЦИНЫ И ПРАКТИКИ*, 6(1).
17. Yu. S., H. ., & B. S., S. (2021). Morphological changes of internal organs in chronic alcoholism. *Middle European Scientific Bulletin*, 12, 51-55. Retrieved from <https://cejsr.academicjournal.io/index.php/journal/article/view/510>
18. Salokhiddinova, H. Y. (2023). Morphological Features of the Human Body in Energy Drink Abuse. *EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION*, 3(5), 51-53.
19. Halimova, Y. S., Shokirov, B. S., & Khasanova, D. A. (2023). Reproduction and Viability of Female Rat Offspring When Exposed To Ethanol. *Procedia of Engineering and Medical Sciences*, 32-35.
20. Халимова, Ю. С., & Шокиров, Б. С. (2022). СОВРЕМЕННЫЕ ДАННЫЕ О МОРФО-ФУНКЦИОНАЛЬНЫХ АСПЕКТОВ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО ОРГАНИЗМА ПРИ ЗЛОУПОТРЕБЛЕНИЕ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИМИ НАПИТКАМИ. *PEDAGOGS journali*, 4(1), 154-161.
21. Шокиров, Б. С., & Халимова, Ю. С. (2022). ДИСБИОЗ ВЫЗВАННЫЙ АНИБИОТИКАМИ КИШЕЧНОЙ МИКРОБИОТЫ КРЫС И УСТОЙЧИВОСТЬ К САЛМОНЕЛЛАМ. *Scientific progress*, 3(2), 766-772.

22. Shokirov, B. S. (2021). Halimova Yu. S. Antibiotic-induced rat gut microbiota dysbiosis and salmonella resistance Society and innovations.
23. Toxirovna, E. G. (2023). O'RTA VA KEKSA YOSHLI BEMORLARDA 2-TUR QANDLI DIABET KECHISHINING KLINIKO-MORFOLOGIK XUSUSIYATLARI. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 33(1), 164-166.
24. Ataullayeva, M. (2023). COMMUNICATIVE COMPETENCE AS A FACTOR OF PERSONAL AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF A FUTURE SPECIALIST. *International Bulletin of Medical Sciences and Clinical Research*, 3(10), 109-114.
25. Atavullayeva Maxbuba Qobilovna. (2023). COMMUNICATIVE COMPETENCE AS A FACTOR OF TEACHER'S PROFESSIONAL COMPETENCY. *American Journal Of Social Sciences And Humanity Research*, 3(09), 32-44.
26. Obidovna, Djalilova Z. "Gender Issues in Foreign Theoretical Linguistics: Concerning the History of the Issue." *JournalNX*, vol. 7, no. 06, 2021, pp. 246-251, doi:[10.17605/OSF.IO/N4Z8S](https://doi.org/10.17605/OSF.IO/N4Z8S).
27. Ахмедова, М. (2020). НАРУШЕНИЯ ЭНДОТЕЛИАЛЬНОЙ ФУНКЦИИ ПРИ РАЗВИТИИ АФТОЗНОГО СТОМАТИТА. *Достижения науки и образования*, (18 (72)), 65-69.
28. Axmedova Malika Qilichovna. (2023). THE IMPACT OF SOCIOCULTURAL FACTORS ON THE PERVASIVENESS OF DENTAL CARIES AS A COMPLEX HEALTH CONDITION IN CONTEMPORARY SOCIETY. *INTERNATIONAL BULLETIN OF MEDICAL SCIENCES AND CLINICAL RESEARCH*, 3(9), 24-28.
29. Obidovna, D. Z., & Sulaymonovich, D. S. (2023). Forming a Healthy Lifestyle for Students on the Example of the Volleyball Section in Universities. *EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION*, 3(3), 22-25.
30. Saidova, L. B., & Ergashev, G. T. (2022). Improvement of rehabilitation and rehabilitation criteria for patients with type 2 diabetes.
31. ГТ, Э., & Саидова, Л. Б. (2022). СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ РЕАБИЛИТАЦИОННО-ВОССТАНОВИТЕЛЬНЫХ КРИТЕРИЕВ БОЛЬНЫХ С СД-2 ТИПА. *ТА'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI*, 2(12), 206-209.
32. Ergasheva, G. (2023). METHODS TO PREVENT SIDE EFFECTS OF DIABETES MELLITUS IN SICK PATIENTS WITH TYPE 2 DIABETES. *International Bulletin of Medical Sciences and Clinical Research*, 3(10), 104-108.

33. Ergasheva, G. T. (2022). QANDLI DIABET BILAN KASALLANGANLARDA REABILITATSIYA MEZONLARINI TAKOMILASHTIRISH. *TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI*, 2(12), 335-337.
34. Tuyg'unovna, S. S. (2023). USEFUL PROPERTIES OF THE MEDICINAL PRODUCT AND USE IN MEDICINE. *Gospodarka i Innowacje.*, 40, 179-181.
35. Dilmurodovna, T. D. (2023). КЛИНИКО-МОРФОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ТЕЧЕНИЕ ВОСПАЛИТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В ПОДЖЕЛУДОЧНОЙ ЖЕЛЕЗЕ ПРИ САХАРНОМ ДИАБЕТЕ I И II ТИПА. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 33(1), 173-177.
36. Narzulaeva, U. (2023). PATHOGENETIC MECHANISMS OF MICROCIRCULATION DISORDERS. *International Bulletin of Medical Sciences and Clinical Research*, 3(10), 60-65.